

FEMUND-reguleringen

Mandag 10. oktober 1966 arrangerte Norsk Forening for Vassdragspleie og Vannhygiene under ledelse av advokat Gunnar Mack et møte i Samfundshuset i Oslo, der forskjellige sider av Femund-reguleringen ble belyst.

Foreningen har utgitt en egen trykksak hvor alle innlegg er gjengitt in extenso.

Redaksjonen har funnet det riktig også å gi et fyldig utdrag i foreningens tidsskrift.

Åpning av møtet

Overingeniør Brynjulf Skagestad, formann i Norsk Forening for Vassdragspleie og Vannhygiene:

Det kan være noen som undres litt over hvorfor nettopp vår forening har tatt opp dette spørsmålet om regulering av Femunden. Jeg vil derfor kort bemerke at foreningens målsetting er å ta seg av *alle vitale* spørsmål som har med vann og vassdrag å gjøre. Foreningen vier vannforsynings- og forurensningsproblemene stor oppmerksomhet, men tar seg også av andre forhold i vassdrag og sjø — da også vassdragsreguleringer.

Foreningen som er en *ideell, uavhengig* forening, satser på å få en bredest mulig representasjon fra alle grupper i samfunnet som har interesser hva bruken av vann og vassdrag angår. Foreninger tar sikte på å bli et forum for åpen, fri diskusjon mellom de ulike interesser.

Virksomheten ligger for en vesent-

lig del på det generelle plan — enkelt-saker av spesiell betydning vil også bli tatt opp til behandling. Arrangementet i kveld er nettopp av en slik art.

Foreningens stillingtagen vil alltid være diktert av å finne frem til optimale løsninger, samfunnsmessig sett. *Alle* faktorer må tas med i vurderingene.

Vår høye levestandard kan i første rekke tilskrives den industrielle utvikling — industrien må gis adgang til videre ekspansjon. Industrien krever store energimengder. For øyeblikket kan energien skaffes mest hensiktsmessig fra vår vannkraft. Vi er enige i at det må skje en videre utbygging av våre vassdrag. Utbyggingen må imidlertid skje i de vassdrag hvor ulempene er minst. Rent økonomiske forhold må selvsagt også vurderes, men må *ikke tillegges avgjørende betydning*.

Når det gjelder Femund-reguleringen har en den oppfatning at de for-

delers som oppnåes i form av økt kraftutbytte ikke kan oppveie de ulemper og skader reguleringen vil medføre — især sett på noe lengre sikt. Jeg vil i denne forbindelse peke på at også «Gabrielsen-komiteén» i sin innstilling vedrørende fredning mot vassdragsutbygging har anbefalt å bevare Femunden uberørt.

Vi mener det er all grunn til iallfall å ta betenkningstid med hensyn til en eventuell regulering.

På vegne av foreningen har et *enstemmig* styre tatt et klart standpunkt mot at den foreliggende konsesjonssøknad blir imøtekommet. Av hensyn til oss selv, men ikke minst av hensyn til våre etterkommere har vi *plikt* til å fare varommere frem i våre vassdrag.

Hovedinnlegg

Adm. direktør Harry W. Bjerkebo, Norges vassdrags- og elektrisitetsvesen:

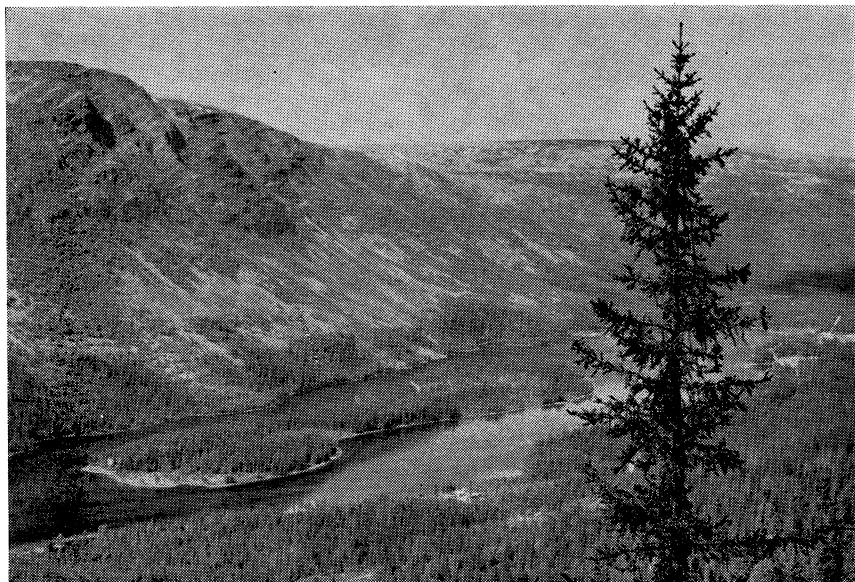
Det er som kjent nødvendig å regulere vannføringen i elvene for å skaffe grunnlag for en økonomisk utnyttelse av den energi som ligger i fossene våre. Vassføringen er fra naturens side meget ujevn. Om vinteren kan den i ekstreme tilfelle gå ned i 1 % av den årlige middelvannføring mens den i flomperioder kan gå opp i 3000 %. Man forstår da lett behovet for magasinering av vannet i vår- og sommerhalvåret.

Etter lov om vassdragsreguleringer av 14. desember 1917, revidert 10. april 1959, er enhver regulering av noe omfang undergitt konsesjonsplikt fra den offentlige administrasjons

side. Således foreskriver § 3 konsesjonsplikt for reguleringer som øker vannkraften i hele vassdraget med over 3000 nat.hk eller i ett enkelt nyttbart fall med over 500 nat.hk, eller hvis det etter forholdene voldes betydelig skade på almene interesser tilknyttet jord, skog, fiske og ferdsel m. v. Hovedstyret for Vassdragsvesenet foretar hele den forberedende behandling av saken og fremmer innstilling med forslag til konsesjonsvilkår for Industridepartementet. Hovedstyret innhenter dessuten sakkyndige uttalelser i den utstrekning det er nødvendig. Vanligst er det for ferskvannsfiske, men i enkelte tilfelle også når det gjelder reindrift, jord- eller skogbruk og fløtning. For at en søknad skal kunne tilrådes, må Hovedstyret komme til at følgende bestemmelse i reguleringslovens § 8 er oppfylt:

«Konsesjon til en vassdragsregulering, som medfører skade eller ulempe for almene eller private interesser, bør i alminnelighet bare gis hvis denne skade eller ulempe må ansees for å være av mindre betydning i sammenligning med de fordeler som reguleringen vil medføre, herved også tatt i betraktning de påregnelige omkostninger ved gjennomførelsen av foretagendet. Hensyn bør dessuten tas til andre skade- og nyttevirkinger av samfunnsmessig betydning, således virkninger av samfunnsøkonomisk og næringsmessig karakter som reguleringen kan gi anledning til.»

Departementet fremmer så saken i statsråd hvor de fleste saker blir av-

Trysiløya ved Sennsjøen.

Foto: Kjell Søgård.

gjort ved kongelig resolusjon. Mer vidtgående reguleringssaker må behandles av Stortinget.

Før grensevassdrag kommer også forholdet til nabolandet inn i bildet. Hva spesielt angår Sverige er dette forholdet fra norsk side fastlagt i lov av 12. juni 1931. Loven bygger på en konvensjon mellom de to land av 11. mai 1929 «om visse spørsmål vedrørende vassdragsretten».

Av bestemmelsene som følger av denne lov og konvensjon, skal i denne omgang bare nevnes at interesser i de to riker skal være likestilte, eller med andre ord: Hele vassdraget skal vurderes under ett og det skal være uten betydning om fordelene og ulem-

pene ved en regulering kan være noe ujevnt fordelt på de to land. Ellers er det å bemerke at den formelle tilatelse til en regulering skal gis av myndighetene i det land der selve reguleringstiltaket blir liggende, men det skal også foreligge samtykke fra det annet land, dersom interesser innen dette blir berørt.

Trysilvassdraget

Fra Rogen fører elva Røa, med total lengde 18 km, ned i Femunden, 663 m o. h. Femunden er som kjent en av våre tre største innsjøer med et areal på 202 km². Sjøens nedbørsfelt er 1763 km².

Isteren ligger 17 m lavere enn Femunden. Den er den minste av de tre sjøene, 27 km² stor og med et nedbørsfelt på 2408 km².

Den norske delen av Trysilva, regnet fra utløpet av Femunden til riksgrensen, er 140 km og har et totalt fall på 370 m.

Vassdragsvesenet har foretatt avløpsmålinger i Femunden siden 1896. Disse målinger viser at sjøens normale avløp er 24,5 m³/sek.

De tre sjøene er i dag uregulert, men det vil ikke si det samme som at de alle har sin opprinnelige, naturlige vannstand. For Femundens vedkommende er nemlig forholdet at sjøen i 1760-årene ble oppdemmet 3—4 m for å muliggjøre fløtning til Røros Kobberverk direkte fra Femunden over vannskillet i nord via Feragen og Håelva til Røros. Det kom protester mot oppdemningen fra mange hold — fra rendøler som hadde fiskerett i Femunden, og fra Alvdal og Storelvdal, fordi Glommas økte vassføring var til skade for dalføret. Ellers forelå det uttalelser som tydet på at dammen var bygget på en lite forsvarlig måte, og på svensk side fryktet befolkningen i Värmland en katastrofe dersom det skulle bli dambrudd. Alle disse forhold førte til at Røros Kobberverk allerede etter få år, etter kgl. res. av 28. mai 1764, fjernet mesteparten av dammen. Vannstanden ble imidlertid fortsatt holdt 70 cm over den naturlige, og dette består fremdeles. Denne forhøyede vannstanden, som altså nu har eksistert i over 200 år, må i rettslig henseende regnes som sjøens naturlige.

Femund-reguleringen

Saken startet sommeren 1949, da A/S Borregaard på vegne av tre svenske selskaper og ett norsk, A/S Sagnfossen Kraftanlegg, sendte inn søknad om tillatelse til regulering av Femunden og Isteren. I mai 1950 kom søknad fra de samme selskapene om regulering av Rogen. Hovedinnholdet i disse søknadene var:

For *Rogen* var det regnet med en reguleringshøyde på 5,0 m, som for-deler seg på 1,9 m oppdemning og 3,1 m senkning i forhold til alminnelig sommervannstand. Magasinet var i søknaden anslått til 200 mill. m³, men av senere beregninger fremgår at det ikke kan regnes med mer enn 175 mill. m³.

Femunden var planlagt regulert 1,5 m, og 0,9 m opp og 0,6 m ned i forhold til alminnelig sommervannstand. Disse reguleringsgrensene ville tilsvare en oppdemning på 27 cm over høyeste flomvannstand ved de forhold vi har i dag — og en senkning på 21 cm under laveste observerte vannstand. Magasinet var 300 mill. m³.

Isteren var planlagt regulert 2,2 m. Øvre reguleringsgrense ville falle sammen med nuværende flomvannstand, mens nedre grense var ca. 1 m under nuværende lavvannstand. Magasin 60 mill. m³.

Søknaden ble av Hovedstyret kunn-gjort og forelagt distriktet på vanlig måte. Imidlertid ble det etter ønske fra de svenske myndigheter nedsatt en svensk-norsk kommisjon til å utrede de forskjellige virkninger som reguleringene ville føre med seg.

De uttalelser som kom frem under sakens gang, medførte at søkeren i

1955 sendte inn en ny, alternativ søknad. Det ble her søkt om at reguleringshøyden på Femunden ble utvidet til 1,8 m ved 0,3 m oppdemning i forhold til den tidligere søknaden. Til gjengjeld skulle all regulering i Isteren bortfalle.

Både kommisjonen og senere Hovedstyret har funnet at dette må være å foretrekke, og regulering av Isteren er dermed i realiteten ikke lenger aktuell.

Kommisjonen la fram en enstemmig innstilling i januar 1957 og understreket der at den bare har vurdert reguleringsens virkninger på grunnlag av vassdragslovgivningen. Det er således ikke tatt stilling til naturfredningsplaner, som kommisjonen uttaler må sees i større sammenheng og som den ikke har forutsetninger for å kunne vurdere. På denne bakgrunn anbefalte kommisjonen at den alternative søknaden burde imøtekommes, det vil si: en regulering på 5 m i Rogen og 1,8 m i Femunden.

Kommisjonen la stor vekt på de skader som kunne påføres vassdraget, dersom magasinmanøvreringen skulle utføres utelukkende etter kraftverkernes behov, det vil si: størst tapping når kraftbehovet er størst. En slik tapping måtte antas å føre med seg stor risiko for isganger dersom isforholdene i vassdraget på forvinteren hadde stabilisert seg ved en relativt lav vannføring. De is-sakkyn-dige var derfor enige om at igangsettingen av vintertappingen ikke måtte vente til isforholdene hadde stabilisert seg. I samsvar med dette foreslo kommisjonen at økningen må begynne senest når Isteren er helt

islagt, og være avsluttet senest 20. november.

Etter innstilling fra de fiskerisakkyndige ble ellers tatt inn vilkår om forhøyet minstevannføring i perioden 15. april—15. juni.

Om distriktets stillingtagen til søknaden kan kort sies at det fra først av stort sett stilte seg meget avvisende. Etter kommisjonsutredningen synes imidlertid dette forhold å ha endret seg i betydelig grad, slik at det nu praktisk talt bare er rene friluftsansjoner o.l. som protesterer. Engerdal kommune, som ligger sentralt i reguleringsområdet, er et typisk eksempel på den opinionsendring som har funnet sted. Såvel i 1951 som 1955 gikk kommunestyret enstemmig mot søknaden. I 1963 demiot gikk et stort flertall i realiteten inn for regulering.

Når det har tatt så lang tid å behandle konsesjonssøknaden i Vassdragsvesenet, skyldes dette at Hovedstyret ønsket å se regulerings-saken i sammenheng med innstillingen fra undersøkelseskomitéen mot vassdragsutbygging, «Gabrielsen-komitéen», og innstillingen fra Naturvernrådet om landsplan for natur- og nasjonalparker i Norge.

Fordelene ved reguleringen av Femunden vil ensidig bestå i økning av regulert vannføring.

Hovedstyret har beregnet kraftøkningen til ialt 75 000 nat.hk — 65 000 på svensk og 10 000 på norsk side.

Ved Femunden blir 7000 dekar oversvømmet, derav 72 dekar dyrket mark og en del myrslåtter.

Kommisjonen har uttalt:

«Sjøen er fiskerik, og en regulering kommer — etter de fiskesakkyndiges uttalelser — til å skade fisket av røye, ørret og sik. Det rike sportsfisket etter harr og ørret i Gløta — den korte elvestrekningen mellom Femunden og Isteren — vil i det vesentlige forsvinne. Med den forholdsvis rimelige reguleringshøyde antar kommisjonen at isforholdene ikke kommer til å påvirkes i vesentlig grad. På sine steder kan dog isen komme til å bli svakere gjennom økt strømhastighet, og selv isbrudd og oppvanning ved breddene kan komme til å finne sted på enkelte steder. Fløtning foregår i en viss utstrekning i Glomma (Hådalsvassdraget) — gjennom det utløp som finnes i sjøens nordlige del — som til Trysilelva/Klaraälven. Da det vil være nødvendig å iverksette visse tiltak av hensyn til kraftverksinteressene i Glomma, vil det være nødvendig å opprettholde en viss vannføring nordover.

Skadevirkningene av en regulering av Femunden må — så vidt det dreier seg om selve sjøen — sies å være av begrenset betydning i forhold til reguleringsmagasinets størrelse, hvanten det dreier seg om regulering etter den opprinnelige søknaden eller etter alternativet med overføring av det planlagte magasinet i Isteren til Femunden. Av de tre sjøer er Femunden den som kan anvendes som reguleringsmagasin med forholdsvis minst skadevirkning.»

Om elvestrekningen uttalte kommisjonen blant annet:

«Kommisjonen er på det rene med at reguleringen vil medføre betydelige ulemper for den norske del av

dalføret. For den svenske delen derimot behøver man ikke å regne med noen vesentlige ulemper av foretagendet. De sakkyndiges uttalelser for så vidt angår fisket og isforholdene har bekreftet at det ikke kan antas å inntreffe alvorlige skadevirkninger på disse områder, selv om selsvagt den svenske del av dalføret ikke blir helt upåvirket ved en regulering.»

Omkostningene ved Femund-reguleringen er av kommisjonen anslått til 11 mill. kroner etter prisnivået i 1957. Av dette beløp går bare 3 mill. kroner til damanlegg og senkningskanaler, mens over 7 mill. kroner er kostnader vedrørende tiltak av forskjellig art, blant annet bygging av 10 bruer med tilhørende veistreknin-ger, dessuten opparbeiding av en del nye velteplasser for tømmer.

Årlige erstatninger, blant annet for skade på fiske og for fordyret tømmerutslag settes til kr. 150 000,—, slik at de totale årskostnadene beløper seg til ca. 1,1 mill. kroner etter 1957-prisnivået.

«Komitéen mener at Femunden og området mellom Femunden og riksgrensen med sin beliggenhet og sine naturforhold peker seg ut som et område det må være ønskelig å bevare for friluftsliv — fotturer, jakt, fiske og andre former for rekreasjon, og anbefaler at Femunden og andre vassdrag i Femundsmarka mellom Femunden og riksgrensen blir bevart uberørt.

To av medlemmene forutsetter at fredningen av Femunden og Røavassdraget begrenses til 10 år og at spørsmålet om fortsatt fredning blir tatt

opp til vurdering innen 10-års periodens utløp, idet Femunden og Rogen da bør sees under ett.»

Naturvernrådet avga innstilling i 1964 og uttalte da bl. a.:

«Naturvernrådet gjør oppmerksom på at en regulering av selve Femunden ikke vil ha noen innvirkning på den foreslåtte nasjonalpark, slik at det bare er Røa og Rogen som behøver å fredes av hensyn til en nasjonalpark i Femundstrakten.»

«Det synes ikke å være noen økonomiske interesser som er av så stor betydning at de kan komme opp mot den samfunnsmessige verdi som det vil ha å bevare Røa/Grøtåa som urørt natur. Naturvernrådet mener derfor at et område omkring Røa/Grøtåa kan legges ut som nasjonalpark.»

Etter dette fant Hovedstyret — alle forhold tatt i betraktning — at man måtte fraråde regulering av Rogen. For Femunden anså man vilkårene i vassdragsreguleringsloven for oppfylt og anbefalte derfor at denne del av søknaden måtte imøtekommes på nærmere angitte vilkår.

Avgiften til stat og kommuner

Hovedstyret har foreslått at de svenske konsesjonærene skal betale en årlig avgift til staten og de berørte kommunene på henholdsvis kr. 100 000 og kr. 325 000. Beløpene tilsvarer en avgiftssats på kr. 1,50 pr. nat.hk til staten og kr. 5,00 pr. nat.hk til kommunene. Det er for tiden noe uklart om det kan komme på tale å pålegge norske fall tilsvarende avgifter.

Opphjelp av fiske

Det er forutsatt at konsesjonærene skal bekoste diverse tiltak til opphjelp av fisket etter nærmere bestemmelse av Landbruksdepartementet. Av tiltakene kan nevnes utsetting av yngel og settefisk av aure, røye, harr og sik, eventuelt også laks. Videre er tatt med bygging og vedlikehold av fisketrapper for aure og harr, og bygging og drift av nødvendige anlegg for produksjon av rogn, yngel og settefisk av de nevnte fem fiskeartene.

Rydding, naturvern

I disse postene er det brukt den formulering som nu er vanlig i reguleringsstillatelser. Neddemte arealer skal ryddes for alle trær og busker som er over 1,5 m høyde eller har en stammediameter på over 8 cm. Skjønet kan dessuten fastsette ekstra ryddebestemmelser av hensyn til garn- og notfiske. All slik rydding skal være gjennomført innen to år etter første neddemming. Tilsvarende vilkår gjelder for opprydding av anleggsområdene.

Såvel hoved- som hjelpeanlegg skal anlegges slik at de virker minst mulig skjemmende i terrenget.

Næringsfond

Hovedstyret har foreslått at det opprettes et næringsfond til fordel for kommunene Trysil, Engerdal, Rendalen, Os og Røros. Et spesielt fiskefond, som kommisjonen foreslo satt til kr. 150 000, er forutsatt å gå inn i næringsfondet. Det samme gjelder jordbruksfond, som kommisjonen

ikke fant grunnlag for, men som det etter Hovedstyrets syn ville ha vært naturlig å ta med på bakgrunn av bestemmelsene i reguleringsloven.

Næringsfondets størrelse er foreslått satt til 1,5 mill. kroner.

Tiltak

Som nevnt tidligere har kommisjonen regnet med at konsesjonærene vil bli pålagt å utføre en rekke tiltak av betydelig omfang, blant annet brukbygging. Hovedstyret foreslår at spørsmålet om hvilke tiltak som skal utføres, må bli avgjort av skjønnnet i fall partene ikke kommer frem til en ordning i minnelighet.

Vannslipping

Denne posten samsvarer i hovedtrekkene med kommisjonens forslag og går ut på følgende:

Avløpet fra Femunden skal aldri være mindre enn 7,0 m³/sek.

I tiden 15. april—15. juni skal avløpet normalt være minst 25 m³/sek, men konsesjonærene er likevel ikke forpliktet til å slippe mer enn hva det naturlige avløp til enhver tid ville ha vært.

Vintervannføringen ved utløpet av Femunden skal så vidt mulig holdes jevn. Økningen opp til hvert enkelt års vintervannføring skal begynne i tide, senest når Isteren er helt islagt, og skal være avsluttet senest 20. november. Økningen må ikke skje raskere enn 1,0 m³/sek i døgnet.

Alle endringer i tappingen skal skje med så myke overganger som mulig.

Jeg vil også nevne at Glommens

og Laagens Brukseierforening kort tid før Hovedstyrets innstilling ble avgitt, sendte inn søknad om tilatelse til å reguere den del av Femundens avløp som renner nordover. Reguleringen er ment å foregå innen de samme grensene som den svenske reguleringen og vil derfor ikke gi seg synlige utslag i Trysil-vassdraget, men den svenske regulerings effekt vil i tilfelle bli noe redusert. Brukseierforeningens søknad er imidlertid ennå ikke tatt opp til behandling og er heller ikke sendt distriktet til uttalelse, idet Hovedstyret foreløpig venter på nærmere opplysninger fra søkeren.

Andre innlegg

Fylkeslege Hans H. Tjønn, Skien:

I de senere årtier har vår befolkning og vårt samfunnsliv gjennomgått en radikal strukturendring. Det kan pekes på følgende forhold:

1. Tiltagende urbanisering.
2. Tiltagende og dyptliggende industrialisering.
3. Økning av det gjennomsnittlige inntektsnivå med særlig hevning av nivået for de lavere inntektsgruppers vedkommende.
4. Redusert arbeidstid.
5. En betydelig utvikling av fritids- og ferieaktiviteter med stadig søken etter nye former for fritidens disponering.

Ser man på disse fem faktorer, vil man raskt bli klar over at det foreligger en innbyrdes sammenheng mellom dem:

Fra Femunden.

Foto: Normann.

Forholdene gjør det mulig for de deler av befolkningen som lever mest intenst i sentrum av vår århundredes livsutfoldelse å reise ut for avspenning og rekreasjon. Dermed kommer man vekk fra tettboddhet og industrialiseringens skyggesider som travelhet, tidsbinding, effektivitetskrav, konkurranse og for ikke å glemme industriens og byens larm, støv og røyk.

I stadig stigende utstrekning søker menneskene ut mot de steder hvor disse faktorer ikke er til stede, eller de kan være til stede i akseptabel utstrekning.

Vi har idag en markant overdødelighet hos de norske menn som bor i

våre byer og tettbebyggelser. Etter de beregninger som er offentliggjort av Statistisk Sentralbyrå vil de standardberegnete dødelighetsforhold for menn her i landet stort sett, bortsett fra Finnmark, variere fra fylke til fylke i takt med den prosentvise andel av befolkningen som er bosatt i bymessig bebyggede strøk. Det er utpregede topper i dødelighetsratene for de 2 byfylkene Oslo og Bergen og det er særlig lave dødelighetsforhold i Oppland, Sogn og Fjordane og i Nord-Trøndelag. I realiteten var dødeligheten for menn i årene omkring 1960 45 % høyere i Oslo enn i Sogn og Fjordane.

Den stigende overdødelighet av syk-

dom blant menn i aldersgruppen 40 til 69 år kan i overveiende grad tilskrives øket dødelighet av hjerte- og karsykdommer. Det er alminnelig antatt av den medisinske sakkunnskap at hjerte- og karsykdom og -død har en klar årsakssammenheng med leveforholdene: Påkjønning, bekymring og stress. — Det må derfor kunne antas at det ligger gode og livsviktige motiver til grunn, særlig for bybefolkningens aktivitet i ferie- og friluftsliv, selv om denne aktivitet ikke bestandig finner frem til en hensiktsmessig utfoldelse.

Myndighetene plikter imidlertid ved sin ledelse av samfunnsutviklingen, i alle dens former, også å ha disse forhold klart for seg, og sørge for å bevare noen av våre naturherligheter som er anerkjente, nyttede og verdsette for avspenning, hvile og rekreasjon og å bevare noen vassdrag mest mulig uberørt av menneskehånd.

Man kan selvsagt spørre om vassdragsreguleringer skulle kunne ha betydning for de helseforhold som jeg har nevnt. La meg da minne om at enhver regulering, stor eller liten, vil gi årsak til skår i naturen. Fra den tid det blir besluttet å regulere et vassdrag vil den fulle naturmessige harmoni være forstyrret.

Noen av våre medmennesker vil søke rekreasjon og avspenning i områder hvor man har beholdt den fulle naturmessige harmoni. Det er på grunn av dette helsemessige forhold, ved siden av andre meget viktige årsaker, at samfunnet plikter å bevare noen av alle de områder vi for bare få årtier siden var så uendelig rike

på, uberørt av vår tidsalders inngrep og omformning.

Cand. real. Olav Skulberg, Oslo:

Med sine 202 km² overflateareal er Femunden Norges nest største innsjø, og det er den største innsjøen som er tilbake i Sør-Norge, hvor nedbørfeltet bare i liten utstrekning er påvirket av sivilisatoriske forhold. De to hovedfaktorer som særlig påvirker norsk natur når det gjelder vannforekomstene, er reguleringsinngrep og forurensningsvirkninger. Elver og innsjøer i Femundsmarka, med Femundsvassdraget fra Rogen til Trysil, har hittil i stor utstrekning unngått begge typer påvirkninger. Reguleringen av Femunden står nå foran en snarlig avgjørelse i Stortinget. Hvis denne konsesjonssøknad innvilges, vil det kunne få betydelige konsekvenser for norsk naturvitenskap.

En gjennomgåelse av den vitenskapelige litteratur som behandler det geografiske området som denne reguleringen vil ha innflytelse på, viser at det bare er sparsomt med undersøkelser som beskriver de naturhistoriske forhold. I denne sakens sammenheng kan det spesielt understrekes at når det gjelder naturforholdene i vannforekomstene, er det bare den spede begynnelse i utforskningen av disse som er gjort.

Til tross for dette kan det i «Innstilling fra Den Norsk-Svenske Vassdragskommisjon av 1951 (Trysil—Klaraelvkommissjonen)» leses formuleringer som: «Slike naturfredningsplaner — som må sees i større sammenheng — har kommissjonen ikke

forutsetninger for å ta stilling til. Kommisjonen skal for sin del bare vurdere regulerings virkninger på grunnlag av vassdragslovgivningen. Ved denne vurdering har kommisjonen ikke funnet at ulemperne for naturverninteressene sammenholdt med de økonomiske interesser er så betydelige at man av den grunn kan fraråde regulering.» (Side 230.)

«Skadevirkningene av en regulering av Femunden må — så vidt det dreier seg om selve sjøen — sies å være av begrenset betydning i forhold til reguleringsmagasinets størrelse, hva enten det dreier seg om regulering etter den opprinnelige søknaden eller etter alternativet med overføring av det planlagte magasinet i Isteren til Femunden.» (Side 219.)

Hvordan er det mulig å trekke disse konklusjoner når det ikke foreligger undersøkelser som dekker de naturhistoriske forhold, og hva bygger da kommisjonen sin uttalelse på når det gjelder kunnskap om «ulemper for naturverninteressene»?

Det er i det minste gjort anmerkninger i «Trysil—Klaraelvkommisjonen»s innstilling — om undersøkelser som skal vurdere om reguleringen vil berøre fortidsminner. Det synes derimot ikke å være aktuelt at norske naturvitenskapsmenn får anledning til å uttale seg om hvorvidt de områder som vil bli berørt ved denne reguleringen er tilstrekkelig utforsket, og det dreier seg om uerstatelige naturdokumenter.

Vitenskapelig verdifulle opplysninger kan for alltid gå tapt ved en regulering. Det gjelder i sin alminnelighet at ikke noe betydelig vassdrag burde

få reguleres før det har vært mulig å gjennomføre undersøkelser av viktige naturhistoriske forhold. En slik undersøkelse av Femund-vassdraget fra Rogen til Trysil ville dessuten ha dokumentarisk betydning for ettertiden til forståelse av de eventuelle forandringer som den påtenkte regulering ville medføre i vannforekomstenes organismeliv og husholdning. — Vurderingene av mulige skadevirkninger på naturhistoriske verdier er i innstillingen fra «Trysil—Klaraelvkommisjonen» bare overfladisk behandlet. Før spesielle undersøkelser er foretatt, foreligger det ikke et saklig grunnlag for vurdering av slike ødeleggelse ved en regulering av Femundvassdraget.

Nedbørfeltets kontinentale beliggenhet i barskogregionens øvre sone gjør de aktuelle elver og innsjøer til viktige studieobjekt av betydning for forståelsen av stoffskifte og produksjon i slike vannforekomster som utgjør en vesentlig andel av Norges vassdrag. Hele nedbørfeltet består geologisk av eokambriske bergmasser av sparagmitt-formasjonen. Ingen innsjø i Norge med dette geologiske underlag er grundig undersøkt med hensyn til naturhistoriske forhold. Femunden som innsjø går i tid tilbake til Nedre Glåmsjø, den postglaciale bresjø i Nordre Østerdalen under avsmeltningsperioden etter siste istid. Femunden er betegnet som «Norges eldste store ferskvannssamling». Den teoretiske oppholdstid for vannmassene i Femunden er 7,4 år. Disse forhold er av særlig betydning for vurdering av innsjøen som et område som bør fredes av naturvitenskapelige

grunner. Femunden er nemlig, ved siden av Mjøsa, den største vannforekomst i Sør-Norge med utpreget innsjøkarakter.

For moderne naturvitenskap er det viktig å kunne bevare relativt store natur- og landskapstyper med de samfunn av planter og dyr som lever i områdene. Dette er en forutsetning for å studere sammenheng mellom årsak og virkning i forholdet miljøet og det levende. Fullverdige studier kan bare foregå i områder som er tilstrekkelig store til at det eksisterer en biologisk balanse mellom de karakteristiske arter som lever i området. Å sikre slike områder for forskningen kan sies å være en livsbetingelse for felter innen naturvitenskapen. Hittil synes det som slike hensyn er lite ivaretatt i landet vårt, og særlig har den delen av norsk natur som vannforekomstene representerer vært neglisjert.

Med den raske utbygging av vannkraftressursene våre, og gjennom innflytelsen vannforekomstene får ved forurensningspåvirkningene, gjelder det mer enn noen gang at naturdokumenter med stor vitenskapelig verdi for forskningen blir sikret. Det er betydningsfullt i denne sammenheng å holde de vitenskapelige fordringer ut fra de generelle naturverninteresser og unngå irrasjonelle sammenblandinger.

Når det gjelder Femunden, er det grunn til å nevne at studier av natur som er lite påvirket av menneskelig aktivitet er en nødvendig forutsetning for å få klarhet om virkningene sivilisasjonen påfører våre omgivelser. Å bevare en av de store norske vann-

samlinger med utpreget innsjøkarakter vil være av største betydning for å kunne gjennomføre vitenskapelige undersøkelser av denne problemstilling. Utviklingen innen naturvitenskapen i moderne tid bringer på denne måten inn nye synsvinkler som må utredes. Før dette er foretatt, synes det ikke å være et tilstrekkelig grunnlag eller nødvendige forutsetninger for en avgjørelse om Femund-reguleringen.

Ferskvannsbilog Christian Andersen, Zoologisk laboratorium, Universitetet i Oslo:

I de siste seks årene har jeg drevet inngående studier over fiskens vandring og beskatning i Trysilvassdraget, belyst ved merkingsforsøk, først og fremst med hensyn til harr og ørret. De siste 3 årene har jeg dessuten fungert som konsulent for Engerdal, Trysil og (Ytre) Rendal herreder.

Karakteristisk for de områder som nå er i faresonen for en regulering, er at de er meget dårlig undersøkt, spesielt hva den biologiske siden angår. Området har en beskjeden bosetting som praktisk talt ikke har forandret noe på naturforholdene. Dette er svært verdifullt sett fra en vitenskapelig synsvinkel. I området sør for Femunden som er foreslått utlagt til nasjonalpark, har vitenskapen i dag et «feltlaboratorium» med uanede muligheter til rådighet, blant annet til å øke kjennskapen og forståelsen om mange års utvikling av naturforhold, idet man her har et praktisk talt uberørt sammenligningsgrunnlag sett i relasjon til om-

råder som allerede har gjennomgått, eller gjennomgår en utnyttelse i en eller annen retning. Det ville være temmelig paradoksalt om man her skulle avsette et friareal med grenser opptrukket av et regulert vassdrag.

Til tross for at det nå fiskes på yngre årganger, er det totale oppfiskede kvantum i Trysilvassdraget beregnet til 70 000 kg pr. år, eller omtrent det samme som tidligere. Så sent som i 1964 kan jeg berette om enkeltfangster av erfarne fiskere på opp til 97 fisker (harr) på noen formiddagstimer.

For harrens vedkommende er gjenfangsten av merket fisk kommet opp i ca. 20 % pr. år på de hardest beskattede fiskeplasser som f. eks. Isterfossen, Galthue, Stengar'n og Elvbrua. Over en 5-års periode er den totale gjenfangst på de samme plasser kommet opp i nesten 50 %. På grunn av merkemethodens svakhet kan man imidlertid ikke regne med holdbare tall etter to års tid, da merket har en tendens til å ville vokse ut eller forsvinne på annen måte. Derfor vil en gjenfangstprosent over en 5-års periode ikke gi et riktig bilde av forholdene som de virkelig er. Det er først og fremst harr som dominerer fangstene, såvel blant bygdefolket som den tilreisende sportsfisker.

I undersøkelser av denne art må man regne med at det i tillegg blir dratt opp en del merkede fisker hvor merket beklageligvis ikke blir innsendt. Imidlertid tror jeg at tallene som er fremkommet er relativt gode, idet jeg har levert ut en folder til alle dem som i de senere år har løst fiskekort i Engerdal og Trysil, der de er

blitt gjort kjent med denne undersøkelsen. Plusser man på 10 % til de registrerte gjenfangster, tror jeg at man har kommet temmelig nær sannheten.

Påstanden om at fisket har gått tilbake de aller siste årene tror jeg mer skyldes utålmodighet og manglende erfaring, og at fisken blir skremt av all den stygge redskapen som blir benyttet, — enn at det skulle være en overbeskatning.

Verdien av fisket og det dette fører med seg kan vanskelig regnes i kroner og øre. I 1965 ble det solgt ca. 5000 kort som innbragte 25 000 kroner. I 1966 ble kortprisene forhøyet til kr. 10 for ukekort, kr. 15 for månedskort og kr. 20 for sesongkort, og inntekten steg til 60 000 kroner.

Når det gjelder de direkte skadevirkninger ved en eventuell regulering av Trysilvassdraget, skal det her nevnes noen punkter:

For høstgytende fiskearter vil skade oppstå på vårparten når vannstanden under uttappingen synker radikalt. Dette gjelder særlig de sik- og røypepopulasjoner som gyter på de grunneste områdene i sjøen. Gyteplassene vil bli tørrlagt og en stor del rogn eller yngel vil stryke med.

De langsomt bevegelige bunndyrformene som snegler, muslinger og Gammarus (Matflo) vil bli sterkt skadelidende og kan endatil forsvinne helt, alt avhengig av hvor fort og hvor stor en regulering er.

Ved byggingen av et damanlegg i utløpet av Femunden vil man blant annet få problemer i forbindelse med mudringsarbeider. En betydelig del fine slampartikler, som er meget

langsomtfallende i ferskvann, vil kunne få skadelige virkninger langt nedover i vassdraget. Det er spesielt bunndyrformene det går utover i første omgang, fordi de respektive populasjoner ikke får anledning til å etablere seg i ro og fred, men blir slammet ned av fine partikler. Fisken lever for en stor del av bunndyr, og man må derfor regne med en vesentlig nedsettelse av næringsgrunnlaget.

— Mens man i regulerte sjøer til en viss grad kan kompensere yngel-tap på grunn av uttørringer med utsetninger av yngel (forkastelig) eller settefisk (helst 2-somrige), er det betydelig vanskeligere å minske skadene nedover i vassdraget. Foruten en forstyrrelse av ørretens gyteplasser under klekkingen på grunn av den store vintervannføringen som derved kan forårsake graving i større eller mindre grad, må man også vente at den vårgytende harren ved en radikal nedsetting av vannstanden i utviklingsperioden om våren kommer til å lide under dette, alt etter som våren kommer tidlig eller sent. Harren gyter vanligvis under eller etter isløsningen, ja endog så sent som midten av juni måned. Normalt er klekketiden 3—5 uker, kan hende lenger. Ved kalde forsomre kan man derfor risikere at en stor del av årets reproduksjon mislykkes.

Det viktigste med hensyn til hovedvassdraget er imidlertid at grunnlaget for fiskeproduksjonen blir forringet, idet elven blir mer eller mindre tørrlagt i sommertiden, således at man får et betydelig mindre areal tilgjengelig for produksjon av næringsdyr. Da hjelper det ikke med

utsetninger av hverken settefisk eller yngel. Dette berører først og fremst Engerdal, idet en eventuell skadevirkning ved en regulering vil avta etter hvert som man beveger seg nedover i vassdraget på grunn av nye tilførsler av vann fra sidevassdragene.

Den regulering som er foreslått i dag, er etter all sannsynlighet bare en liten forsmak på hva som er i vente om 10—15 år. Derfor er det av fundamental betydning at den foreslåtte regulering av Femunden med tilhørende vassdrag blir stoppet en gang for alle, sett i relasjon til de beskjedne interesser som nordmennene har i det opplegget det nå blir søkt om.

Den sosiale betydning teller mest. For det store flertallet av fiskere langs vassdraget er det fisket som rekreasjon som teller. Verdien av fiskekjøttet spiller for disse en rent underordnet rolle. Det må antas med stor sikkerhet at anledningen til å drive sportsfiske i tiden fremover vil bli tillagt langt større verdi enn vi på nåværende tidspunkt er i stand til å fatte.

Generalsekretær Toralf Lyng, Den Norske Turistforening:

Jeg har med tilfredshet merket meg at Vassdragsvesenet, ved den seneste behandling av denne sak, ikke anbefaler regulering av Rogen—Røavassdraget og at Isteren er holdt helt utenom reguleringsforslaget. Det er jo et fremskritt.

Siden innstillingen fra Den Norske-Svenske Vassdragskommisjon av 1951 er avgitt, er vi iallfall teoretisk, kommet et langt stykke på vei i riktig

retning når det gjelder vurderingen av de øvrige interesser i forbindelse med vassdragsreguleringer. Men i praksis har dette dessverre ikke betydning så mye.

Det brukes fremdeles millioner av kroner på planlegging av vassdragsutbyggingen, mens det, bortsett fra arkeologiske undersøkelser i de truede områder, ikke bevilges én øre til undersøkelser av andre interesser, som naturvitenskapelige, friluftsmessige og turistmessige forhold. Norges Naturvernforbund, som skal representere de andre interesser, har en årlig statsstøtte på kr. 30 000.

Det stadige press fra frivillige organisasjoner har gitt som resultat at regulantene må ta mer naturvernmessige hensyn med sine reguleringer, og at gamle sår og skader også søkes utbedret i noen grad.

Men når det gjelder spørsmålet om å bevare visse vassdrag mot utbygging, av hensyn til andre interesser, som vi i disse tilfeller mener er overveldende i forhold til vassdragsutbyggingenes, er vi til dags dato ikke kommet et skritt videre.

For virkelig å vise hvilken vekt vi blir tillagt fra regulantens side, har jeg lyst til å sitere noen utdrag fra en henvendelse fra Reguleringsforeningenes Landssammenslutning i forbindelse med Femund-reguleringen.

Skrivet er sendt til Industridepartementet i 1953, og i sin helhet tatt med i den tidligere nevnte innstilling fra den Norsk-Svenske Kommisjon, på side 103.

Jeg siterer:

«Ved de fleste regulerings skjønn

opptrer representanter for fiskeforeninger, og så å si uten unntakelse tror vi man kan si at deres påstander er sterkt overdrevet, følelsesbetonte og ikke saklig begrunnet.»

«Imidlertid bidrar disse foreningers virke i høy grad til å skape en ufortjent uvilje mot våre reguleringer, ikke bare i bygdene, men også i byene.»

«Vi er selvfølgelig på det rene med at alle fritt kan uttale seg om våre reguleringer, men når organisasjoner med intet eller bare beskjedent kjennskap til reguleringer fremkommer med lite underbyggede påstander, vil det opparbeides en ubegrunnet motstand og uvilje mot våre reguleringer som under omstendigheter kan komme til å øve en uheldig innflytelse når reguleringsøknaene skal avgjøres, og vi tillater oss å henlede departementets oppmerksomhet på dette.»

Hva er det vi kjemper for i Femundmarka? Vi har et område mellom Femunden og svenskegrensen på løst regnet 900 km². Den har hittil fått ligge så noenlunde i fred for teknisk utbygging. Inntil for få år siden har kommunikasjonene vært lange og dårlige frem til området. Som følge av dette har det vært et friluft- og fiskeparadis for dem som har funnet frem til det, og fiske og jakt har vært en betydelig næringsvei for de fastboende ved siden av skogsdrift og forholdsvist skralle gårdsbruk. I området drives det også betydelig tamreindrift, en næringsvei som har stor betydning ved siden av fisket.

Det område som er minst berørt av utviklingen er det som ligger mellom

veien Elgå—svenskegrensen og nordover til nordre Femundsenden.

Her er det bare fire små gårdsbruk, Sylen gård ved vestenden av Grøvelsjøen, Haugen gård ved Femunden, Riset gård opp for Revlingosen og på samme sted Svukuriset som tilhører DNT, og som drives som turiststasjon. Dessuten finnes det noen fiskebuer, enkelte privathytter og skogshytter tilhørende skogvesenet.

Hele området og dertil en del sydover langs og på begge sider av Trysilelven, og også endel nordover fra nordre Femundsenden tilhører Staten. Det er statsalmanning. Det vil derfor ikke koste stort å frede vassdraget og området mot teknisk utbygging.

Vi har her et enestående og i sitt slag spesielt villmarksområde, med en spesiell type natur, med fjell, størsteinet skogsmark, spredt furubestand, enkelte rene urskogsområder, fiskerike sjøer, tjern, bekker og småelver. Det er utmerket forhold for jakt, fiske og andre former for friluftsliv.

Fiskeforeningene er klandret fordi de legger seg bort i reguleringer som de ikke skal ha forutsetninger for å forstå. Hva skal vi da si om regulerne som overser alle andre verdifulle interesser i forbindelse med sine reguleringer? Hva skal vi si til at det ikke sørges for at disse interesser kommer til Stortingets kunnskap når en regulerings sak skal avgjøres.

Femundmarka og Femunden besøkes i stadig stigende utstrekning av turister og friluftsfolk, både fra Sverige og Norge. Takket være stadig bedre kommunikasjoner frem til om-

rådet, ligger forholdene til rette for en riktig utnyttelse av Femundmarka, Femunden og Trysilelven, basert på turisme og friluftsliv. Her er det ennå i dag en enestående mulighet for å kunne finne frem til en skikkelig plan for en økonomisk utnyttelse basert på den stedlige befolknings gamle næringsveier, kombinert med turisme og friluftsliv, med bibehold av de særegne forhold som området har.

Jeg antar at om Staten satser en beskjedent sum til virkelig å analysere disse forhold, vil man komme frem til at dette vil gi et ganske annerledes fremtidig økonomisk grunnlag for de angjeldende kommuner enn en regulering vil gi. Dertil kommer at en slik plan vil motvirke avfolkningen av bygdene, fordi den vil gi helt andre muligheter for arbeidsplasser og levedyktige vilkår enn en regulering.

Den Norske Turistforening har foreslått at hele området mellom Femunden og svenskegrensen bevares som friluftsområde, og at dette sammen med Femunden holdes intakt for vassdragsreguleringer og andre tekniske inngrep.

Vi begynner nå å se baksiden av medaljen på bygdene i forbindelse med reguleringene. Bygder som ikke har grunnlag for industrireising, hvor meget kraft som enn blir utbygget, får et mektig oppsving i anleggstiden, og sitter senere igjen med visse avgifter, en rekke forpliktelser, og uten nye næringsgrunnlag. Dette medfører at ungdommen, som er blitt vant med anleggsarbeide og den nye levestandard, reiser ut av bygdene.

Det er nettopp nå opplyst at regjeringen har fastsatt visse områder her

i landet som utviklingsområder. Deriblant øvre Hallingdal med Gol, Hol og Nes, som har hatt voldsomme kraftutbygginger. Jeg begynner å lure på om en slik utbygging er ensbetydende med å sette områdene i klasse med utviklingslandene. Er ikke disse bygdene tilført så mange «goder» at de kan utvikle seg selv? Eller er dette også en bakside av reguleringsmedaljen? Hva ville være naturligere enn å sette opp de berørte kommuner i Femundtraktene som utviklingskommuner, og sette i gang med en fornuftig planlegging?

De vassdragsfredninger som Gabrielsen-komiteén foreslo, dreier seg ikke om mer enn 1 % av Norges utnyttbare vannkraft. Femunden og samtlige vassdrag mellom denne og svenskegrensen er tatt med her innenfor den ene prosent. Det er tre år siden denne komité avga sin innstilling. Er det meningen at departementet skal sitte på denne uten å forelegge den for Stortinget? Og i mellomtiden fremme det ene reguleringsforslag etter det andre om de av komitéén foreslåtte fredede vassdrag?

Tillegges ikke denne komitéés uttalelse noen betydning? Det burde den iallfall gjøre, når vi vet at det satt ikke mindre enn 3 prominente vassdragsutbyggere i den, og at naturvern- og friluftinteressene var i mindretall.

Generalsekretær Knut Rom, Norges Jeger og Fiskerforbund:

Vi har 300 000 sportsfiskere her i landet, det vil si at hver 12. nordmann er sportsfisker.

Allerede i slutten av 1940-årene begynte Norges Jeger- og Fiskerforbund å protestere mot Femund-reguleringen fordi dette er det eneste større, uberørte vassdrag syd for Trondheim. Men på tross av tallrike innsamlede opplysninger og stor aktivitet fra de lokale foreninger, har myndighetene foreløpig gått inn for å gi konsesjon for reguleringen.

Et av de springende punkter ved denne saken er de økonomiske konsekvenser for distriktet hvis regulering ikke finner sted. Den årlige erstatning er for de private interessenter i Engerdal foreslått satt til kr. 150 000. Kommunen skulle i avgifter og skatteinntekter få kr. 250 000 årlig, hvilket representerer 20 % av budsjettet på 1,2 mill. kroner. Såfremt reguleringen ikke blir gjennomført, bør Engerdal kommune bli ydet kompensasjon, og Staten synes nærmest til å betale.

Det er klart at man i denne saken må forstå Engerdal kommune. Hvis kommunen blir holdt skadesløs, vil innstillingen til reguleringsspørsmålet utvilsomt forandres.

Det kan settes opp et regnestykke som tar sitt utgangspunkt i at 6000 sportsfiskere besøker Femundmarka hvert år. Hvis utgifene for å kunne dyrke denne hobby lavt regnet settes til kr. 50,— pr. fisker, kommer man opp i kr. 300 000 pr. år, hvilket kapitalisert motsvarer en verdi på 7,5 mill. kroner. Dertil kommer rekreasjonsverdien for disse tusener av mennesker. Det er på tide at våre myndigheter tenker litt etter denne økonomiske linjen også.

Vi må på vår side gjøre alt vi kan

for å få våre myndigheter til å forstå at den store masse av friluftsinteresserte er interessert i å delta i finansieringen av en kompensasjonsordning som kan frita slike områder for regulering.

Diskusjon

Advokat Gunnar Mack, Norsk Forening for Vassdragspleie og Vannhygiene: Oppsummering. Foreningens standpunkt.

Når foreningens styre, som består av høyst nøkterne menn som i høy grad har syn for vassdragenes nytte og bruksverdi, allikevel har tatt et klart standpunkt mot regulering, skyldes det helt spesielle forhold — forhold som vassdragets og områdets karakter og egenart samt kraftutbyttet av den foreslåtte regulering.

På den ene side har vi et meget beskjedent utbyggingsprosjekt, øyensynlig langt mer beskjedent i sitt omfang enn i sine virkninger.

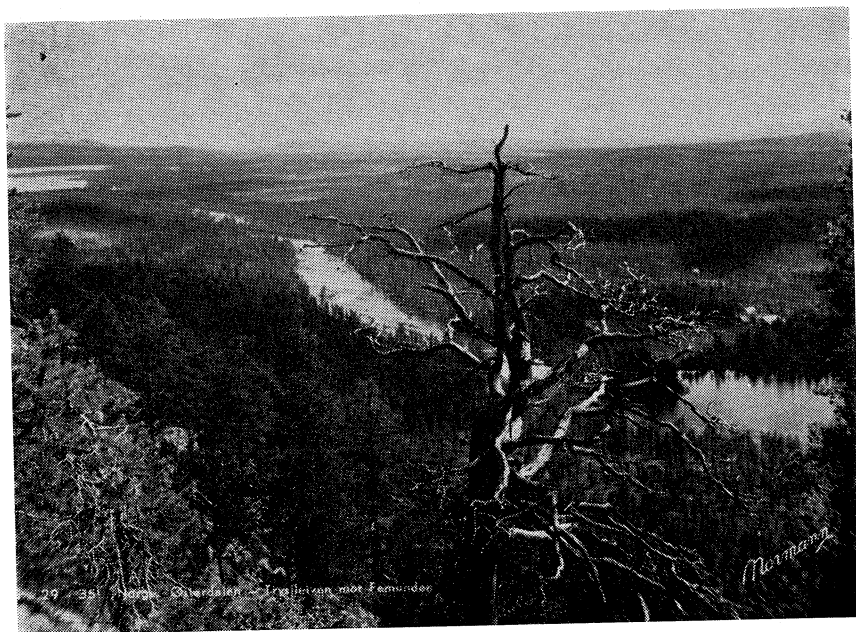
På den annen side har vi et område som har visse helt spesielle egenskaper som vi ikke finner noe annet sted i Norge. Det er et meget betydelig område, området er større enn flere hele norske fylker. Når det gjelder sportsfisket er området av en særegen betydning, det har en kapasitet som i dag ikke kan sammenlignes med noe annet ferskvannsfiskeområde i den sørlige del av Norge, når vi da ser bort fra laksefisket. Det har dessuten et helt spesielt naturmessig preg, egenart for Norge. Området er næringsmessig fattig, det er relativt små verdier som går tapt både reguleringsmessig og

næringsmessig ved å prøve i størst mulig utstrekning å forbeholde området for alle former for friluftsliv og avkobling, ferieliv i videste forstand. Området har en usedvanlig gunstig beliggenhet og gunstige egenskaper for turist- og ferieliv. Det er naturmessig usedvanlig vel avbalansert for slike formål. Området har store vannflater, betydelige elver, en utpreget naturskjønnhet og stor kapasitet til å ta imot feriefolk av alle kategorier.

Femund-området er av en sakkynndig komité anbefalt fredet for regulering av hensyn til disse egenskapene, og denne komitéen har vært meget nøktern. Den har såmenn ikke vært preget av naturromantikk. Selv Gjende som har en egen klang i norsk naturliv kunne ikke få flertall for en absolutt beskyttelse, men Femundmarka er enstemmig anbefalt beskyttet, et mindretall vil foreløpig begrense dette til 10 år.

Femundområdet er i dag det eneste virkelig betydelige, sammenhengende område i Sør-Norge med uberørte vassdrag. Man kan sette sammen litt større områder fra stumper og stykker av daler og vassdrag, men disse felter har intet enhetlig preg.

Når vi vurderer Femundmarka, må vi også tenke på at vi står midt i en veldig utvikling som vi erkjenner, men som vi ennå ikke på noen måte kan vurdere fullt ut. Generalsekretær Rom ga en antydning om hvilke verdier som ligger her, men det er ganske klart at dette er jo bare brøkdeler av de verdier som er investert i friluftsliv og ferieliv i dag, og som naturlig vil komme til

Trysilelven mot Femunden.

Foto: Normann.

å bli investert i fremtiden for å skape dette begrepet trivsel som man etter dødelighetsstatistikken trenger så godt for de stadig mer urbaniserte innbyggerne i byene. Det er klart at de totale interesser i denne utbyggingen er små i forhold til bare det som blir investert i sportsfiskeredskap og annet fritidsutstyr.

Det ser ut som om man på terskelen til det punkt hvor man erkjenner disse verdier, står i fare for å redusere dem alvorlig og kanskje begå en nesten historisk bommert i forhold til våre naturinteresser. Man får inntrykk av at reguleringene berører nesten alle områder i en slik grad at hvis folk jevnt over virkelig er-

kjente og visste dette og kunne se det totale bilde i landet, ville de ha reagert meget sterkere enn de gjør.

Foreningens styre mener det er galt å foregripe noe når almenheten ikke er oppmerksom på hvilke følger dette kan få.

En betingelse for at området skal bevare sin verdi er at det i vesentlig henseende er uberørt, det må man kunne erkjenne uten å bli kalt for romantiker.

Vi har kunstskatter som ikke gir en øres avkastning, som beregnes som nasjonale skatter hvis pris ikke kan måles i penger. Vi har antikviteter i samme kategori. Vi har arkiver som bevares nesten med hvilken

som helst innsats av midler og tas vare på som nasjonale skatter.

Femundområdet er en slik verdi. Vi har ikke lenger noen rikdom å ødsle med, og vi trenger et slikt område. Vi har intet annet område av tilsvarende verdi som med så små ofre kan bevares uberørt.

Dette er utgangspunktet for vår holdning.

Ordfører Pauli Opgård, Engerdal kommune:

Da reguleringsaken kom opp i Engerdal kommunestyre, var det i begynnelsen enstemmighet imot regulering. Men ettersom tida gikk, så fikk vi et annet syn på det her, og nå er der blitt et stort flertall for regulering.

Det er ene og alene den vanskelige økonomiske situasjon som Engerdal kommune er oppe i som er årsaken til denne forandringen.

Engerdal kommune er en fattig fjellbygd, og vi har levd under mange karrige vilkår, men ikke under så vanskelige vilkår kommunalt sett som i det siste. Da Engerdal kommunestyre hadde reguleringsaken oppe første gangen, var det ingen sysselsettingsproblemer i bygda. Idag fører rasjonalisering og mekanisering til at det blir færre arbeidsplasser. Dette betyr meget for kommunens økonomi. Selv om vi naturligvis er glade i naturforholdene slik som de er idag, har vi måttet si: «Vel, Femund, situasjonen er den at vi må nok dessverre ofre noe for å få endene til å møtes når det gjelder kommunens økonomi.»

I de debatter som tidligere er blitt ført om reguleringen, så har det sjel-

den vært viet Engerdal kommune én eneste oppmerksomhet. Det være seg naturvernfolk eller hva det nå er som har gått inn for fredning av disse områdene, så har de nevnt lite. Og seinest nå nylig, har jeg da sett at det kan ikke tillegges vekt det som distriktet sjøl sier i denne situasjonen. Det kan ikke tillegges vekt hva Engerdal kommune sier. Jeg synes da det er ganske hardt, det er da distriktet vårt. Det er da det vi får lov å kalle vårt eget. Skal vi da umyndiggjøres? Skal vi ikke få lov å ha noe å si i denne saken? — Er det riktig at de 1760 fattige sjeler i Engerdal kommune skal være med å betale for at alle andre skal få tilbringe sine ferier oppi Engerdal? Jeg mener et klart nei, og jeg tror at mange deler mitt syn. Heldigvis er det nå antydning at det bør vurderes om ikke Engerdal kommune skal få erstatning ifall en ikkeregulering.

Det bør nevnes at vi foruten Femunden har 110 andre større sjøer og 733 mindre vatn i Engerdalen. Så vi skulle derfor ha andre vann og vassdrag å by våre naturvenner som vil komme til Engerdal. Og jeg tror også at de etter en eventuell regulering vil komme tilbake til så vel Femunden som Trysilelva.

Når det gjelder utbyggingen av turismen, så mener vi dette vil ta lang tid. Det vil kreve store investeringer, noe Engerdal kommune ikke kan makte alene, og turismen kan neppe redde Engerdal i dagens situasjon.

La meg nevne at skal Femundsmarka legges ut som nasjonalpark,

så vil den stenge dette området for turistutbygging.

Engerdal kommune har store økonomiske problemer, og det er disse som er bakgrunn for vårt standpunkt i reguleringssaken. Dessuten er det utbyggingsmuligheter videre nedover Trysilvassdraget, momenter som også har talt sterkt for Engerdal kommunestyres syn.

Gårdbruker Peder Myrstad, tidligere ordfører i Engerdal kommune:

Jeg tror det gjør seg gjeldende en viss misoppfatning når det gjelder det syn befolkningen i Engerdal har på Femundsreguleringen. Når et flertall i kommunestyret nå går inn for regulering, er altså årsaken ikke at man for enhver pris ønsker regulering. Årsaken er at Engerdal kommune er i en meget vanskelig økonomisk situasjon. Dette skyldes blant annet at Engerdal er en leilendingsbygd hvor staten eier om lag 90 % av næringsgrunnlaget. Flertallet i kommunestyret som går inn for den omsøkte regulering baserer dette på en svært viktig forutsetning, nemlig at planen om kraftverkene Trysil I og II skal kunne realiseres. Der er vi lovet en årlig inntekt på kr. 700—800 000, men alle jeg har spurt om Trysil I og II sier at det er en sak som er helt i det blå.

Mindretallet i kommunestyret, som jeg her representerer, mener at ved å legge forholdene til rette, må det kunne sikres kommunen større inntekter og iallfall langt flere arbeidsplasser, basert på en fornuftig planlagt turistnæring, hvis Femundsvassdraget skal skånes. Det store trekk-

plaster vil måtte bli våre store og urørte vassdrag. Det er sportsfisket i dette vassdraget som vil komme til å skille det ut fra alle de øvrige vassdrag i Sør-Norge.

Vi tror at hvis vi kan legge frem realistiske og vel underbygde planer for turismen som næringsgrunnlag, vil vi få den hjelp til selvhjelp som er nødvendig. Vi tror det. Vi har den tillit til både den ene og andre av de styrende makter. Jeg tenker ikke her bare på en rimelig kompensasjon for de konsesjonsavgifter kommunen går glipp av, og som vel er rimelig at Engerdal bør få. Jeg tenker også på direkte investeringer i hoteller og turistsentra og andre anlegg som kan skape et sterkere næringsgrunnlag i vår bygd.

Jeg vil be om at vi må beholde Femundsvassdraget uregulert. Jeg tror at Femundsvassdraget med Femundmarka, dette morgen-Norge i norsk natur, som Falkberget sier — vil få en avgjort betydning i vårt fremtidige næringsgrunnlag.

Høyesterettsadvokat Rudolf Karlsruud, fullmektig for de svenske konsesjonssøkere:

Hittil har vi her i Norge gått inn for å utnytte vår vannkraft. Det fører visse ulemper med seg. Skal man bruke olje, kull eller gass, fører det også ulemper med seg, kanskje meget store ulemper i tettbebyggede strøk. Og når man skal stå overfor et slikt valg, må man jo også se hen til hva som blir følgen av selve utnyttelsen.

Den foreslåtte Femund-reguleringen har et meget beskjedent omfang. Imidlertid er akkurat dette angreps-

punktet at den er så beskjeden at den rent økonomisk kanskje ikke betyr så meget. Som fullmektig for de svenske konsesjonssøkere må jeg da få lov til å kommentere denne situasjon noe.

Norske interesser er for det første langt sterkere representert ved denne konsesjonssøknaden enn fordelingen av natur-hk på de to sider av grensen viser. A/S Borregaard eier nemlig Møllbacka—Trysil som har vesentlige kraftinteresser på svensk side av grensen.

Dette er et grensevassdrag. Vi har en gang i forholdet mellom Norge og Sverige inngått på en konvensjon, og da får man jo prøve å følge dens bestemmelser. I 1949 ble konsesjonssøknad innsendt. Det er vel ingen sak som har versert så lenge her i Norge, og som har vært undersøkt så grundig. Ut fra dagens situasjon med hensyn til oversikt over naturvitenskapelige forhold og annet, kan man si at det kanskje burde vært undersøkt enda bedre. Men de naturvitenskapelige interesser har hatt 20 år å arbeide på, og konsesjonssøkerne kan jo ikke straffes for at disse interesser ikke har meldt seg før. Jeg vil nevne at etter hva jeg kjenner til har Statens friluftsråd i en uttalelse fra 1960, etter foretatt befarings i området, ikke frarådet regulering av Femunden.

Når jeg sier det er en beskjeden regulering, er det fordi reguleringshøyden i og for seg er lav. Det er brukt uttrykk som at elven blir mer eller mindre tørrlagt. Det er klart at en slik uttrykksmåte savner dekning. Når det er en liten regulering av

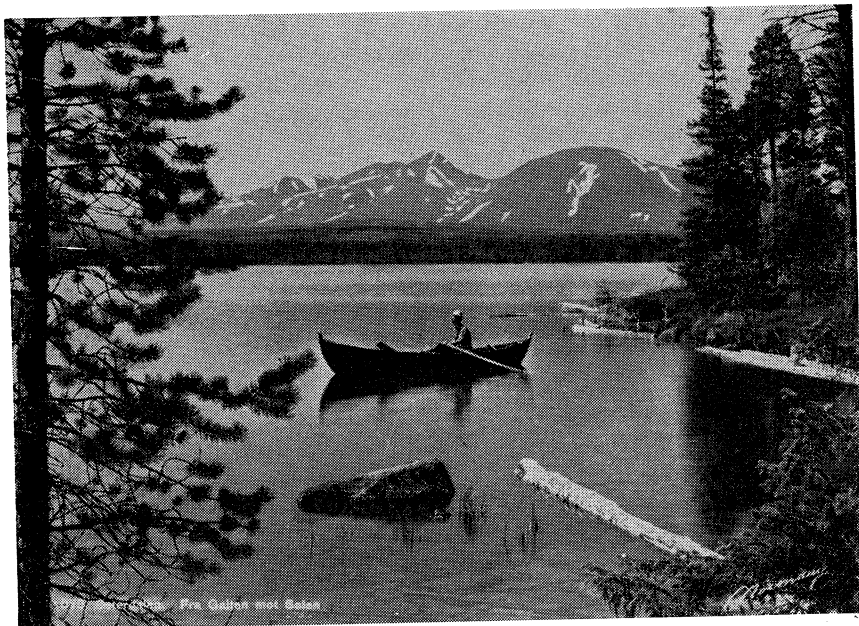
sjøen, blir det også forholdsvis liten virkning på vannføringen.

Alternativet til å regulere er ikke å regulere, og da kommer spørsmålet om kompensasjon til vedkommende kommuner. Man må gjøre seg opp en nokså klar forestilling om hva man egentlig mener med å frede disse områdene. Er det slik at man vil frede større områder mot menneskehender, for ikke å si menneskeføtter? Skal det være et slags reservat hvor man kan spasere igjennom, kanskje bruke en fiskestang, ro og traske til fots med ryggsekk? Hvor mange tusen er det som gjør det i dag?

Nå kommer man med fly til Femunden, og man kommer med motorbåt. Om noen år vil det bli spørsmål om veier, biler og motorsykler, hytter og hoteller. Hva er det man vil? Hvilket standpunkt tar man egentlig til denne såkalte jomfruelige natur ved Femunden?

Man kan ikke forlange at den stedlige befolkning skal være miljøbevart, slik som det har vært fra tidligere tider. Man kan ikke forlange at mennesker i en bygd som Engerdal skal stå på det tidligere økonomiske nivå. I enhver bygd foregår det og må det foregå en utvikling, og det merkelige er jo, tross alt, at slik utvikling foregår jo også der hvor reguleringer og vassdragsutbygninger er gjennomført. Ta en tur oppover i Hallingdal. — Jeg var der nylig — jeg kjente meg ikke igjen i det hele tatt. Elven har redusert vannføring, men der er det en hyttebebyggelse og en hotellbebyggelse som man skal forundre seg over, og dette går hånd i hånd.

Når man skal vurdere forholdet til

Fra Femundmarka: Fra Gatten mot Sølén.

Foto: Normann.

friluftssinteressene, må man gjøre seg klart hva man mener med begrepet, og likeså hvem som skal betale, alt etter hvor drastisk inngrepet, altså fredningen er. Skal det offentlige betale? Skal Stortinget binde alle fremtidige storting til svære summer? Eller skal den enkelte som utnytter slike områder med sin fiskestang betale for denne fredningen?

Når konsesjonssøkerne har gått inn for å regulere Femunden, er det selvfølgelig fordi de mener å ha reelle økonomiske og samfunnsmessige interesser bak seg. Og når de svenske søkere har begrenset sin ansøking slik som her er referert, skulle ikke dette gi grunn til å reise de prinsipielle spørsmål om naturfredning og

naturvern som er så sterkt fremme her i dag. I andre saker kan jeg forstå det, og jeg er også mange ganger enig i at reguleringene går for langt.

Underdirektør Gunnar Germeten,
Administrasjonen for friluftsliv og naturvern, Kommunal- og arbeidsdepartementet:

I kraft av min stilling som sekretær for Statens friluftsråd finner jeg det nødvendig å korrigere herr Karlsruds innlegg på ett punkt, nemlig Statens friluftsråds standpunkt i spørsmålet om regulering av Femund. Jeg siterer fra brev til Gabrielsen-komiteén av 13/12 1960:

«Statens friluftsråd har under be-

handling av saken ikke tatt noe standpunkt til spørsmålet om hel eller delvis fredning av Femundmarka mot utbygging og vassdragsregulering. Rådet har gått ut fra at disse spørsmål burde vurderes av denne komité hvis oppnevning da var nær forestående og har gitt uttrykk for dette. Rådet har videre gått ut fra at komitéen forholdsvis snart kunne avgi en uttalelse vedrørende Femundsmarkene før foreliggende konsesjonssøknad ble avgjort.»

Og det var altså denne komité som enstemmig frarådte regulering av Femundmarka.

Direktør Erling Storrusten, Landslaget for Reiselivet i Norge:

Landslaget for Reiselivet i Norge er ikke blant de institusjoner som finnes som faste «protestanter» på alle prosjekter i forbindelse med landets økonomiske utbygging. Distriktene må bygges ut, og utviklingen må ikke stoppes. I dette tilfellet ser det imidlertid ut til at det foreligger mange misforståelser fra de forskjellige myndigheters side.

Den dag er meget nær forestående da norsk turisme, inklusive utlendingenes forbruk i Norge er langt større enn det næringsgrunnlag som skogen og dens produkter og dens industrier representerer.

Femundområdet ligger ganske naturlig til som et rekreasjonsområde, ikke bare for nordmenn, men også for svensker.

Det er helheten som her må vurderes, og det er helheten som Gabrielsen-komitéen har hatt for øyet. Det har vært slik at vi tar en bit av natur-

Norge i dag og en annen bit i morgen. Det protesteres bit for bit, og derfor har ikke protestene noen verdi. Distriktene går inn for prosjektene bit for bit. Det er helheten, med andre ord Gabrielsen-komitéens innstilling som her må bedømmes før vi tar vårt siste store vassdrag i Sør-Norge.

Det var en kjent person som en gang solgte første retten til sin fedre arv for et godt måltid mat. Jeg håper ikke at engerdølene skal komme i samme situasjon.

Professor Eilif Dahl, Botanisk Institutt, Norges Landbrukshøgskole:

Konsesjonslovens forutsetning er jo at de fordeler som oppnås ved en regulering eller utbygging, skal veies mot de øvrige interesser som er innblandet og som vanligvis vesentlig er skadelig, men kanskje også positivt berørt. Og denne vurdering må gjøres på grunnlag av det samfunnet som vi har i dag og med hensyn på den fremtid vi går i møte.

Når kraftutbyggerne kommer og spør naturvernfolkene om konkrete opplysninger i forbindelse med en bestemt reguleringsplan, ventes det at svarene skal ligge ferdige. Men i virkeligheten vil det kreves utredninger som er like langvarige og kostbare som de tekniske undersøkelsene. Det må derfor stilles større midler til disposisjon for naturvitenskapsfolkene.

Det har hittil ikke vært regnet ut hvor mye turistnæringen vil tape ved en regulering, men man vet for eksempel at beliggenheten ved gode, uberørte fiskevann betinger betydelige tillegg på hytteleien. For meg

står det slik at de forutsetninger som loven stiller for å gi konsesjon, at alternativene skal være utredet, ikke foreligger i dette tilfellet, og at i det minste konsesjonssaken må utsettes inntil man får bedre vurdering av alternativene.

Generalsekretær Magne Middtun,
Norges Naturvernforbund:

Naturvern som sak representerer ikke én enkelt interessegruppe. Naturvern er en samfunnsoppgave som omfatter en rekke større eller mindre saksområder.

Jeg går ut fra at de forskjellige organisasjoners og andre interessertes uttalelser fra 1950-årene er lagt ved konsesjonssøknaden, slik at Stortinget kan gjøre seg opp en mening om interessekonfliktenes art i 1950-årene. Men ville det ikke vært naturlig om man før saken i fjor ble ferdigbehandlet i Norges vassdrags- og elektrisitetsvesen på ny hadde spurt alle interesserte parter om det etter så mange år var kommet nye momenter inn i saken? Det har det nemlig gjort!

Siden reguleringen var oppe til alminnelig debatt i 1950-årene, har nemlig det skjedd at Trysilvassdraget står tilbake som det eneste større urørte vassdrag i det sydlige Norge.

Som naturvernsak er derfor spørsmålet om en regulering av Femunden blitt langt alvorligere enn det var for 9 år siden, da Trysil—Klaraelv-kommisjonen avga sin innstilling.

Etter min mening bør ikke konsesjonssøknaden om regulering av Femunden fremmes. Under enhver omstendighet bør alle interesserte parter på ny få anledning til å uttale seg.

Lærer Ludvig Øvrebo, tidligere formann
i Hedmark Fylkes Jakt- og Fiskeforbund:

Vi har forsøkt å holde denne saken varm i 17 år med gode venners hjelp.

Det kan ikke kalles noen lempelig regulering når vannføringen i den beste turist- og stangfisketiden settes til 7 m³/sek. av en uregulert vannføring på 50 til 60 m³/sek.

Betydningen av fisket for den lokale befolkningen fremgår av at fiskeforbruket er mellom 70 og 80 kg pr. husstandsmedlem, det blir 200 gram pr. dag.

Gårdbruker Ola Storbæk, formann
i Hedmark Fylkes Jakt- og Fiskeforbund:

De overstrømmede grunner på begge sider av en djupåre vil bli tørrlagt ved den sterkt reduserte vannføring. Disse grunner er utmerkede næringsrike oppvokseplasser for all småfisk. Jeg har sett den stormvaking som kan foregå på disse grunnene i stille sommernetter. Det er et eventyr.

Jacob Sømme sier i Ørretboken at Trysilelven er Østlandets fiskerikeste og allsidigste sportsfiskerelv, og det er sjølsagt en plikt for oss i Hedmark Fylkes Jakt- og Fiskeforbund at vi i alle disse år siden denne konsesjonssøknaden og denne reguleringen ble på tale, har interessert oss for dette. Vi har sjølsagt plikt til det som valgte tillitsmenn, og jeg er glad for at vi har stilt oss i motstandernes rekke, for jeg er bange for at etterlekten vil felle en hard dom over slike som oss hvis vi ikke hadde gjort det.

Professor Rolf Vik, Zoologisk Museum, Universitetet i Oslo:

Det er snakket om at vassdragene er naturlaboratorier, og så får man inntrykk av at når jobben er gjort i laboratoriet, så kan man bare regulere. Men et slikt vassdrag blir aldri utforsket. Det vil forandres, og den suksessjon som der skjer, den ønsker vi å følge. Vi kan ikke idag svare uttømmende på hva vi vil gjøre med dette vassdraget i fremtiden. For etter hvert som vår kunnskap stiger, vil det stadig bli nye problemer som vi gjerne vil bruke dette vassdrag til å belyse. Vi har ikke noe annet. Og hva er så verdien av dette vassdraget her sammenlignet med et annet laboratorium som er i drift? På universitetsbudsjettet i år, som er magert, men bedre enn før, er det ført opp 5 mill. kroner til en akselerator. Vi kan betale 250 000 kroner pr. år i 20 år til Engerdal for en slik bevilgning.

Som naturlaboratorium er 250 000 kroner pr. år en veldig lav pris for Femunden, og den burde staten finne muligheter for å finansiere for studier i biologi for fremtiden.

Det blir sagt at naturvitenskapen ikke har benyttet mulighetene, og at vi i dette tilfelle hadde 20 år på oss på undersøkelser. Vel, det var en annen som var inne på det. Det er jo helt klart at man kan ikke drive undersøkelser uten at man har penger, og det er ikke billigere å drive biologiske undersøkelser enn det er å drive tekniske undersøkelser i et vassdrag. Vi må ha penger, personale og utstyr. Hvis vi derimot hadde fått et større beløp pr. år til alle våre vassdrag, kunne vi utdannet biologer som

var kompetente til å ta seg av de spørsmål som reises og svare på dem.

Til slutt — dette med den «lille regulering». Her er det tydelig at høyesterettsadvokat Karlsrud ikke har skjønt noe når det gjelder det biologiske. Det må være klart at det vil skje gjennomgripende forandringer i en elv når man snur rytmen i elven totalt i løpet av året. De dyrene som her har tilpasset seg forholdene gjennom 8—10 000 år, og nå skal de da plutselig finne seg i at man gjør natt til dag eller egentlig bytter tørketid og flomvannstand. Hadde det vært en biolog inne i bildet tidligere, hadde man da iallfall sluppet å høre sånt.

Herr Ottar Andersen, tidligere ordfører i Engerdal kommune:

Det er veldig gledelig for en engerdøl å komme inn og høre at det er så mange som er glade i Engerdal. Det er oppmuntrende det.

Men jeg er slett ikke enig med dere i alt det dere sier. Her er det jo bare én bra kar av mange som har snakket om at det kanskje ikke var så dumt å regulere likevel, men han var jo på en måte part i saken. Ja, og så ordføreren vår da. Jeg er helt enig med ordføreren, det sier jeg på forhånd.

Vi har sett den veldig utvikling som har vært i Norge etter siste verdenskrig. Vi var jo så fattige da krigen var slutt. Hva er det som har gjort at vi har gått fram så fort? Jo, det er nytten av alt «gullet» som ligger i snøen på fjella våre. Hva hadde Norge vært uten Hardangervidda? Hva hadde de store fabrikkene våre vært uten kraft fra Hardangervidda

og andre fjell? Engerdal har mye fjell og snø.

Dette som vi fikk av naturen, vi som skulle bo der oppe, det har alle fremmede skullet ha. Røros verk tok skogen i over hundre år, og etterpå overtok staten. Staten gjorde som Kongen hadde gjort tidligere. Han oppnevnte en kommisjon på tre medlemmer og de dømte selvfølgelig at Kongen eide skogen.

Så til slutt litt om fisken. I fiskepleiens barndom gjorde de mange bommerter. Da slapp de regnbueørret i Engersjøen, og det ble bare gjedde av den.

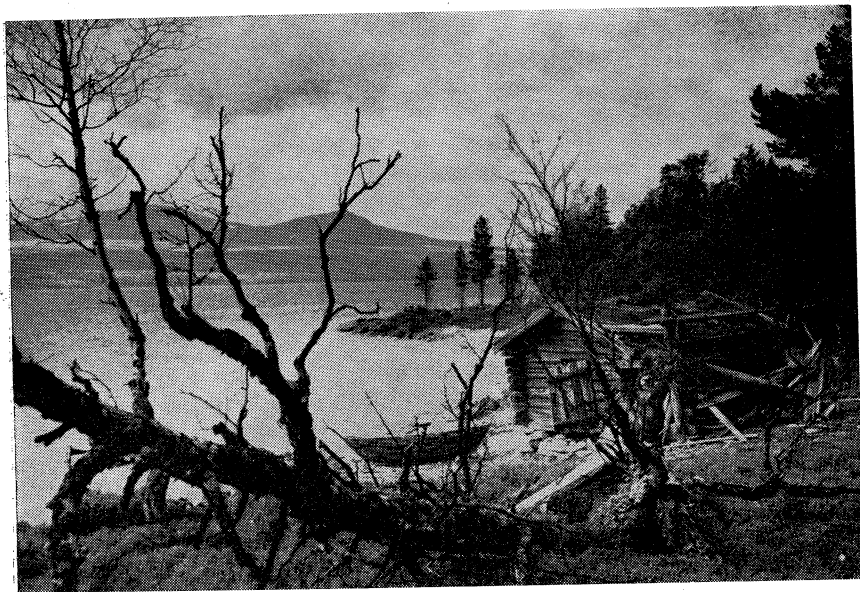
Stud. jur. Ragnar Vik, Oslo:

Vi unge ønsker også selv å oppleve naturen i den opprinnelige tilstand.

La oss håpe at vår eneste kontakt med norsk natur ikke bare blir våre foreldres beretninger om gamledager og store fiskefangster og det som engang var.

Journalist Sverre Evensen, Oslo:

Jeg skal ikke bidra til å gjøre kvelden like lang som en av de fiskenetter jeg pleier å ha i Femundsmarka. Jeg vil bare i en enkel replikk henstille så varmt og så menneskelig-konstitusjonelt det lar seg gjøre til ordfører Opgård, til Vassdragsvesenet, til alle de som taler for regulering av Femundsmarka, at dere også må forstå at dere nå er i ferd med å regulere atskillig tusen menneskers interesse for Engerdal kommune.

En delegasjon bestående av representanter for Norges Naturvernforbund, Den Norske Turistforening, Norges Jeger- og Fiskerforbund og Norsk Forening for Vassdragspleie og Vannhygiene, overleverte på vegne av 15 undertegnede organisasjoner med over 340 000 medlemmer følgende resolusjon til Stortinget, ved stortingspresident Bernt Ingvaldsen, den 5. desember 1966.

Til Stortinget

v/ Stortingspresident
Bernt Ingvaldsen, Oslo.

Femundmarka med Femundvassdraget fra Rogen til Trysil er det siste område av noen utstrekning i det sørøstlige Norge som er noenlunde uberørt av reguleringer eller andre tekniske inngrep. Traktene har en særpreget natur hvor storskogsområder, delvis med urskogspreg, veksler med snaufjell. Dette, sammen med lett tilgjengelig beliggenhet for en millionbefolkning, gjør det til et uerstattelig rekreasjonsområde. Femundvassdraget og Trysilelva er meget fiskerike og fisket er av stor betydning både som fritidsbeskjef-tigelse og som næring.

Til dette området søker hvert år tusener av friluftsjinteresserte nordmenn fra byer og tettbebyggelser fra Vestfold til Sør-Trøndelag for å tilbringe ferier og frilørdager. Også fra Sverige kommer hvert år et økende antall besøkende.

Gjennom mange år har sentrale og lokale organisasjoner arbeidet intenst for at dette område skal bli spart for regulering.

På grunn av meldingen om at det

på ny er blitt aktuelt å regulere Femundvassdraget, vil undertegnede organisasjoner igjen bestemt protestere mot at denne regulering blir gjennomført. — Vi henstiller til Stortinget så instendig vi kan at de uvurderlige friluftsjinteresser som er knyttet til Femundmarka nå må tillegges den vekt vårt samfunn i dag krever.

Vi vil spesielt peke på at traktene omkring Femunden, som f.eks. Femundsanden med lavtliggende bebyggelse, Storken og Elgå med interessant kulturhistorie og Tufsingas flate deltamunning med slåttenger og rikt fugleliv, er særlig følsomme for regulering. Også Trysilelva vil med sine lange, grunne partier være ekstra utsatt ved minsket vannføring. Vi henviser også til undersøkelseskomitéen vedrørende fredning mot vassdragsutbygging som på Stortingets initiativ ble nedsatt 18. november 1960. I sin innsending uttaler denne komitéen om Femundmarka (s. 24):

«Komitéen mener at Femunden og området melom Femunden og riksgrensen med sin beliggenhet og sine naturforhold tydelig peker seg ut som et område som det må være ønskelig å bevare for friluftsliv — fotturer, jakt, fiske og andre former for reaksjon, og anbefaler at Femunden og andre vassdrag i Femundmarka melom Femunden og riksgrensen blir bevart uberørt.»

Vi forutsetter at denne komitéinnstilling skal tillegges stor vekt, og ikke bare ansees som et beroligende trekk mot den stadig større bekymring som økende regulering og andre inngrep i våre naturherligheter har forårsaket.

De organisasjoner som undertegner denne henstillingen representerer nettopp de tusener som er interessert i og bekymret for Femundmarka. Disse organisasjoner samler i dag alene et medlemstall på over 340 000.

Ærbødigst

Norges Naturvernforbund
Anders Hagen (s.)

Magne Midttun (s.)

Den Norske Turistforening
H. Furuholmen (s.)

Toralf Lyng (s.)

Norges Jeger- og Fiskerforbund
Klaus Kjelsrud (s.)

Knut Rom (s.)

Det Norske Skogselskap
Wilhelm Elsrud (s.)

Norges Automobilforbund
F. Nagell-Erichsen (s.)

Norsk Feltbiologisk Ungdomsforening
Knut Hove (s.)

Norsk Hagearkitektlag
Magne Bruun (s.)

Norsk Zoologisk Forening
Jørgen A. Pedersen (s.)

Landslaget for Reiselivet i Norge
E. Storrusten (s.)

Landslaget for Norsk
Ungdomsherberger
Leif C. B. Erdal (s.)

Norsk Botanisk Forening
Rolf Y. Berg (s.)

Norsk Forening for Vassdragspleie
og Vannhygiene
Brynjulf Skagestad (s.)

Norsk Speiderguttforbund
Bernh. Müller (s.)

Norsk Onitologisk Forening
Svein Haftorn (s.)

Kongelig Norsk Automobilklubb
Oscar M. Bade (s.)

Organisasjonen Norsk Folke Ferie uttaler seg mot regulering av Femunden og Femundvassdraget

Styret i ferie- og fritidsorganisasjonen Norsk Folke Ferie har i desember 1966 i en henvendelse til Stortinget bl. a. uttalt følgende:

Styret i organisasjonen Norsk Folke Ferie vil herved rette en henstilling til det ærede Storting om at før vedtak fattes i denne sak *må spørsmålet om en regulering av Femunden og Femundvassdraget bli vurdert på nytt* av de innstillende myndigheter ut ifra den sterke reaksjon som denne sak har skapt, ikke bare innen de for-

skjellige organisasjoner, men også innen almenheten.

Vår organisasjon representerer ca. 800 000 kollektivt tilsluttede medlemmer og må kunne sies å representere en ganske stor del av forbrukersiden når det gjelder ferie- og reiseliv og de interesser som også knytter seg til denne spesielle sak.

Ærbødigst

Organisasjonen
NORSK FOLKE FERIE

Sverre Olsen (s)
formann

Arne Johnsen (s)